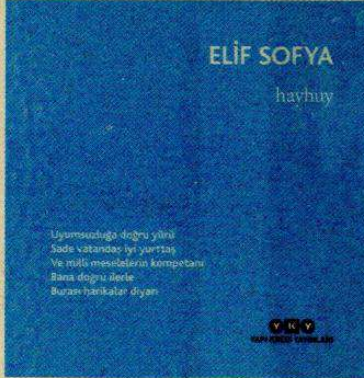

Yüzü doğaya dönük

Elif Sofya, insanı önceleyen dünya algısına karşı çıktığı Hayhuy isimli kitabıyla, 2020 Attilâ İlhan Edebiyat Ödülleri Seçici Kurulu'nca şiir dalında "kısa dizelerle sesi kısarak yalın anlatımla ulaştığı şiirini ileri götüren yaklaşımıyla" ödüle değer bulundu.

SELİM SERTOĞLU

2000 sonrası Türk şiirinin yönelimleri içinde özgün söyleyişler getiren *Elif Sofya*; Adam Sanat, Varlık, kitaplık ve Yasakmeyve dergilerindeki şiirleriyle ismini duyurdu. 2005'te *Ters Düşünce* (Yasakmeyve) ile başlayan şiir serüveni, *Düzensiz* (Pan/Heves, 2010), *Dik Âlâ* (YKY, 2014), *Hayhuy* (YKY, 2019) kitaplarıyla sürdü. Bu arada, Almancaya çevrilen şiirleriyle de *In meinem Mund ein Bumerang* (Wunderhorn, 2013) isimli ortak kitapta yer aldı.

DÜNYANIN ÖLÜMÜ

Sofya, hemen her kitabında insanın yüzüyle ilişkisine yeni açılımlar getirdi. İnsanı önceleyen geleneksel dünya algısına karşı özgün duyarlıklar geliştirdi. Dili, düşünceyi, duyarlılığı baskılayan kültürel araçları karşısına aldı. Doğanın, doğal var oluşun sesiyle konuşarak İnsanlık'tan kurtulmanın, tüm canlılarla birlikte insanı da bir cendereye kurtaracağını sezdirmeye çalıştı.

Hayhuy özelinde Sofya'nın şiirine baktığımızda şairin; dinlerin, ideolojilerin,

ekonomik sistemlerin tutsağı olmuş insanı ve onun dünyanın dengesini bozma paahasına yarattığı uygarlığı, kültürü, teknolojiyi hedef aldığı görülüyor:

"Ölmeye doğru hızlı adımlarla / Adlandırarak azaltarak dünyayı bitirdik / Bu trajedi özetini şimdi alın / Alınuzun ortasına çakın."

Dünyayı kirleten, zehirleyen, bozan, yaşamsal kaynakları hoyratça, arsızca tüketen insanın üstüne giden, ona sanki "ne yaptığının farkında mısın sen" diyen bir şiirden söz ediyoruz. İnsanı öbür canlılardan ayıran herhangi bir güce tapılmasından yakınan bir şiirden...

Tekinsiz bir göğü var *Elif Sofya* kentnin. Yurtcu kuşlar dolanır hep. İyi ki oradadırlar. Çünkü şair, "şehirlerin şeyleştirildiği bir telaşa / Gömülmeyi istemiyorum" demektedir. Kent, insanın doğasına aykırı tuzaklarla doludur.

DILIN MANTIĞI

İnsana inancını yitirmiş bir bilinçle konuşmaktadır şair; inanç sistemlerinden, göklerden bir şey ummaksızın. "Göklerden gelen hiçbir şeye inanmıyorum / Gök yüzü çok meteorolojik bir his bende" derken din dışı algılarla dünyaya baktığını açıklar. Dinlerin, teknolojilerin yerine doğanın yasalarını, apaçık nesnellığı koyar.

İçinde yaşadığı dünyanın yönelişlerinden büsbütün rahatsızdır. Karabasan, deşet duygularıyla çevrilidir toplum, "Cadeler cinnet dereleri"dir. Elif Sofya şiirinde doğanın çığlığı duyulur. İnsan topluluğundan umudunu kesmiş bir kez, geri dönüşüz bir yola girilmiştir.

Hayhuy'da Sofya, Türkçenin seslerini ustalikle şiirinin parçası yapıyor. *Aliterasyon* (Şiir ya da düzyazıda bir uyum yaratmak amacıyla aynı sesin veya hecenin tekrarlanması), dilimizi şiir katına çıkararak özelliklerin başında gelir.

Bu anlamda Sofya, sesin yankısını arayan bir şiir yazıyor dense yeridir. Kalın ve ince seslerin uyumlu yinelenmeleriyle yaratılmış birer kompozisyona dönüşüyor şiirler. Şa-

irin düşünceleri, duyguları, duyarlıkları, yakınmaları, kaygıları ezgili bir çığlığa bürünüyor.

Öte yandan, bu ses yinelenmesi, yankılanması yer yer dilin mantığını, gramerini bozmaya dönük bir işlev kazanıyor. Söz oyunları denemez belki ancak, geniş söz dağarıyla birbirine uzak çağrışımları bir anlam bütünlüğünde toplayıp adeta bir bildiriye dönüştürdüğü görülüyor.

Elif Sofya, eski şiirin sesleriyle modern şiirin seslerini harmanlar. *Pir Sultan*'dan *Asaf Hâlet*'e uzanan çizgide kulağımızda yer etmiş tınıları kendine özgü bir haykırışa çevirir. Bu anlamda sahnesi olan bir şiirden de söz etmiş oluyoruz. Sahne demişken, şiir okurunun belki yadırgayacağı bir saptamada bulunmaktan kendimi alamıyorum.

Hayhuy'dan başlayarak önceki kitaplarına doğru yeni baştan okuduğumda *Elif Sofya* şiiri öteden beri bende *Ferhan Şensoy* etkisi uyandırır. Onun tiyatrosundaki mantığı ters çeviren, ezberi ve düz algıyı bozan yaklaşımı Sofya şiirinde de okunmakta. Dilin, gramerin, sözün içindeki kuralları, mantığı bozarak oradan güçlü anlamlar, çarpıcı imgeler yaratıyor. *Şensoy* tiyatrosundaki zihin cambazlığı, Sofya şiirinin estirel dinamiklerinde kendini gösteriyor.

FEDOR'LA SÖYLEŞİ

Şairin ilk kitabı *Ters Düşünce*'den bu yana tamadığımız *Fedor* karakteri *Hayhuy*'daki üç şiirde, oldukça güçlü bir biçimde yer alıyor. Deyim yerindeyse, şairin bilincini, bilinçaltını, egosunu, süperegosunu temsil ederek. *Sofya*, bazen onunla dostane bir dille konuşmaya girişir, bazen onu karşısına alıp eleştirir. Öyle ya da böyle, kitaptan kitaba Fedor birçok kılıkla Sofya şiirinin köşelerini tutar.

Hayhuy'da "Fedor'un Hikâyesi", "Fedor'un Kan Bağı" ve "Fedor'un

Duygu Durumu" adlı şiirler kitabın tematik bölümleri arasında birer durak, dinlenme yerleridir. Şair, orada durup sanki kardeşiyle, ruh ikiziyle konuşur, dertleşir. Kanımca "Fedor"lu şiirler art arda okunsa, giderek modern romanlara özgü bir anti-kahramanın portresi belirir. Şair salt onunla anlaşabilmektedir, sesini alçaltarak onunla kol kola yürür.

"Fedor biz görebildiğimiz açuların güvencesiyiz / Dik yokuşlardan uzak / Halk meydanlarından kaçak / İnsansız yerlerin sakiniyiz / Atlar hep nalsız ve efendisiz / Koşuyor göğsümüzdeki düzlükte."

Geceyle, gökyüzüyle, uygarlıkla, modern yaşamla, toplumsal kurumlarla, insanın doğasıyla, doğanın yasalarıyla, hayvanlarla, gözlerle, ağzıyla, seslerle, ölümle, kırılmalarla yüklü *Elif Sofya* şiiri. Bütün karamsar görüntülerin arkasında umutsuzlukla savaş vardır. Beslediği, sakladığı bir başka dünya düşü, bir ütopya vardır. Bir yanı sıra *Hayhuy*'u politik şiirin özgün bir çeşitlemesi olarak da okumalı demek istiyorum. ■

Hayhuy / Elif Sofya / Yapı Kredi Yayınları / 96 s.